

התשובות ועושים מהם ספרים להבין מהם, גם חיברו הגאונים בכל דור ודור חיבורים לבאר הגמרא. וזו והיא מלאכת ה' שעשו בה כל גאוני ישראל מיום שחבורה הגמרא ועד זמן זה שהיא שנה שמינית אחר מאה ואלף לחורבן הבית, והיא שנת ארבעת אלפים ותשע מאות ושלשים ושבע לבריאת עולם"⁴.

לא תמיד הרמב"ם מקבל את הכרעת הגאונים. לפעמים הוא פוסק כגאון מסויים נגד דעת גאון אחר ועל כך הוא זוכה לתגובתו של הראב"ד: "ועוד כי יש דברים שהגאונים חולקים זה על זה וזה המחבר בירר דברי האחד וכתבם בחיבורו ולמה אסמוך אני על ברירתו והיא לא נראית בעיני"⁵.

מענין שדווקא רבי יוסף מיגאש שהרמב"ם רואה בו את רבו⁶, על אף שלא הכירו, כותב שתשובות הגאונים קובעות ואין לחלוק עליהם:

"דע שהאיש הזה ראוי יותר להתיר לו להורות, מאנשים רבים קבעו עצמם להוראה בזמננו זה ורובם אין בהם אפילו משני דברים אלו. רצוני לומר: א. הבנת ההלכה. ב. העמידה על דעת הגאונים. אבל מי שמורה מתשובות הגאונים וסומך עליהם, אף על פי שאינו יכול להבין בתלמוד הוא יותר הגון ומשובח מאותו שחושב שהוא יודע בתלמוד וסומך על עצמו. עד שאני אומר שמי שאינו סומך על עצמו, אם הוא נתלה בתשובות הגאונים ובתורתם שהם הלכות פסוקות וסברות קצרות ברורות, הוא יותר משובח מאותם המדמים להורות מן התלמוד ואין בזמננו זה מי שמגיע בתלמוד לגדר שיוכל לסמוך להורות ממנו".

הר"י מיגאש קיצוני מאד בעמדתו זו ואפילו: "איש שלא קרא מעולם הלכה עם רב ואינו יודע דרכה, אלא שראה הרבה מתשובות הגאונים ז"ל הוא ראוי יותר להורות ממי שסומך על דעתו ורוצה להוציא הדין מן התלמוד מעיון ההלכה ושאיין בזמננו זה מי שיוכל להוציא הדינים מן התלמוד מעיון ההלכה מבלי שיעמוד על דרך הגאונים".

הרמב"ם מעדיף את הר"י⁷ – רבי יצחק אלפסי: "וההלכות שעשה הרב הגדול רבינו יצחק זצ"ל הספיקו במקום כולם, היינו ספרי הפוסקים שקדמו לו: "הלכות פסוקות" ו"הלכות גדולות" מתקופת הגאונים, לפי שהם כוללים כל תועליות הפוסקים והמשפטים הנצרכים בזמננו זה, כלומר זמן הגלות, וכבר בירר להם כל השגיאות שנפלו בפסקי קודמיו ולא הוקשה לנו בהם אלא הלכות מועטות – לא יגיעו לעשר בשום פנים"⁷.

בתשובה שנכתבה בסוף ימיו הוא כבר מדבר על שלשים פוסקים שחלק בהם על הר"י⁸.

נביא כמה מפסקי הגאונים, דעת הרמב"ם, והפסיקה ההלכתית בעקבותיהם.

4. מתוך הקדמת הרמב"ם ליד החזקה.

5. שם.

6. הרמב"ם היה בן שש בפטירתו של הר"י מיגאש וכותב עליו: "כי לב האיש ההוא בתלמוד מבעית למי

שיסתכל בדבריו ועומק שכלו בעיון עד אשר כמעט נאמר בו "וכמוהו לא לפניו מלך כמנהגו ודרכו" – רבי מימון אביו של הרמב"ם היה תלמידו המובהק של הר"י מיגאש – ראה בהקדמת הרמב"ם לפירוש המשנה.

7. הקדמתו לפירוש המשנה.

8. תשובות הרמב"ם, מהדורת בלאו, סימן רנ"א. ראה בענין זה בספרי "ממזרח שמש" עמ' 25 ואילך.